

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

-

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

-

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

-

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

-

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

-

Perustelut tiiviisti?

-

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työkäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

-

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4) Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

-

Perustelut tiiviisti?

-

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

-

Perustelut tiiviisti?

-

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

-

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

-

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

-

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Nykyisessä sosiaalihuoltolain päivityksessä uudistetaan pääosin lasten ja vammaisten palveluita, kun taas kaikista voimakkaimmin kasvava ryhmä eli ikäihmiset on rajattu uudistuksen ulkopuolelle, jossa on myös suurin säästöpotentiaali. Myöskään jatkovalmistelussa olevissa kokonaisuuksissa ei ole suoraan viittausta ikäihmisten palveluihin, poisluettuna perhehoitoa koskevan säätelyn

uudistaminen. Jäljempänä Oima on tehnyt ehdotelman sosiaalihuoltolain uudistukseen tilanteessa, jossa palvelujen tuottamisen tavat, tiukka rahatilanne ja ikääntyvä väestö tuo oman haasteensa.

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Miksi?

Nykyisen palvelumallivalikoiman tuottaminen on kallista, ei vastaa täysin tarpeeseen ja hallinnointi on osittain raskasta. Vaikka varsinainen muutos toteutetaan hyvinvointialueilla, tarvitsemme myös lainsäädäntöä tukemaan ja helpottamaan hyvinvointialueiden siirtymää ketteriin malleihin, joilla pystytään hillitsemään ikäihmisten hoivan kustannuksia ja panostamaan hoivan inhimillisyyteen. Ympäri vuorokautisen ja kotiin tarjottavan hoivan rinnalle toteutettavia kevyempiä palveluja voivat tarjota esimerkiksi nuoret, varhaiseläkeläiset, maahanmuuttajat, ja lähialueen opiskelijat.

Mitä ehdotamme?

Ehdotamme vammaispalveluiden puolelta tutun henkilökohtaisen avun työnantajamallin lisäämistä sosiaalihuoltolakiin ikäihmisille. Malliin ohjaaminen sosiaalihuoltolain täsmennyksellä toisi hyvinvointialueille ja sosiaalityöntekijöille varmuuden ja uskalluksen tehdä työnantajamallin ohjaavia päätöksiä. Kaikki Suomen hyvinvointialueet hallinnoivat henkilökohtaisen avun työnantajamallia vammaispalveluissa jo tällä hetkellä teknisesti samalla alustalla, mikä mahdollistaa mallin teknisen hallinnoinnin aloittamisen ikäihmisten palveluissa välittömästi. Olemme käyneet niin päättäjien kuin hyvinvointialueiden kanssa keskusteluita mallin edistämisestä ikäihmisille, ja olemme saaneet pääosin esitystä vahvasti kannattavia vastauksia.

Taustatiedoksi:

Olemme Suomessa historiallisen rakennemuutoksen edessä. Samalla, kun väestömme ikääntyy, vähenee myös työikäisten määrä, minkä myötä nykyinen palvelurakenne tarvitsee päivityksen. Suomessa yli 85-vuotiaiden määrä tuplaantuu vuoteen 2040 mennessä: yksi yli 85-vuotias käyttää sote-palveluita keskimäärin 32 000 eurolla vuodessa. Tämä on 13,3-kertainen summa työikäiseen (2 400 €) verrattuna. Koska 85-vuotiaiden ikäluokka lähes tuplaantuu (180 000 → 350 000), sote-menojen painopiste siirtyy vääjäämättä kalliiseen ympärivuorokautiseen hoivaan. Tämän kustannus on 25k€–120k€ vuodessa per henkilö riippuen siitä, onko kyseessä kotipalvelu vai ympärivuorokautinen palvelukotiasuminen.

Myös Suomen haastavan hoitajapulan valossa palveluvalikoimaan tarvitaan malli, jolla nykyisten hoitajien aikaa vapautuu merkittävästi. Olemassa olevilla resursseilla pystytään vastaamaan palvelutarpeeseen huomattavasti paremmin. Käytännössä henkilökohtaisen avun työnantajamallin

avulla voidaan korvata osa kotihoidon käynneistä ja tukipalveluista, jolloin kotihoidon henkilöstö voi keskittyä sairaanhoidollisiin tehtäviin. Verrattuna kotihoitoon työnantajamallilla voidaan tarjota mahdollisuus pitempiaikaisiin käynteihin. Kotihoidon kustannukset vaihtelevat hyvinvointialueesta riippuen 60–100 euron välillä 10–20 minuuttia kestävästä käynnistä, kun taas henkilökohtaisen avun mallin kustannus on kaikkine kuluineen noin 20 € per tunti. Kokonaisuudessaan kotihoidon kustannukset ovat Suomessa noin 1,2-1,3 MRD €. Mikäli tästä korvataan 10 % valtakunnallisesti ikäihmisten työnantajamallilla, on säästöpotentiaali 100 miljoonaa euroa.

Mallilla voidaan vastata myös isompiin kysymyksiin yksinäisyydestä ja turvattomuudesta, joihin ikäihminen ei nykyisellä palvelumallilla saa tarvittavaa tukea. Tällä mallilla voimme osaltaan vahvistaa inhimillisen arjen kokemuksia ikäihmisille, vammaisille ja muille hoivaa tarvitseville. Malli tukee vahvasti ihmisen toimintakykyä ja osallisuutta yhteiskuntaan, mikä mahdollistaa turvallisen asumisen omassa tutussa ympäristössä mahdollisimman pitkään ja siirtää raskaampien palveluiden tarvetta tulevaisuuteen.

Malli parantaisi myös alan henkilökohtaisen avun työnantajamallin työllisyyttä; henkilökohtaisen avun työntekijänä toimimisen haasteena on usein vähäinen tuntimäärä, joka laskee työn houkuttelevuutta. Laajempi työnantajamallin käyttö mahdollistaisi sen, että työntekijä voi muodostaa useammasta avustettavasta itselleen ehjän työkokonaisuuden. Pirstaleisen tuntimäärän sijaan työhön saataisiin jatkuvuutta, mikä lisää toiminnan inhimillisyyttä ja vaikuttavuutta molemmin puolin. Henkilökohtaisen avun työnantajamallin työntekijöiden reservi on Oima-palvelussa noin 40 000 työntekijää.

Malli sopii joustavasti myös sateenkaareville henkilöille, joille ei ole Suomessa vielä esimerkiksi omia julkisia palvelutaloja (kuten esimerkiksi Ruotsissa on jo kokeiltu). Työnantajamallilla sateenkaareva henkilö pystyisi rekrytoimaan henkilön, jonka osaamisalaan kuuluu moninaisuus. Sama tilanne koskee osittain myös monikulttuurisia ikäihmisiä. Mallin avulla on mahdollista saada palvelua omalla äidinkielellä, jos vastaava vaihtoehto on kotihoito tai perhehoito englannin kielellä. Mahdollisuus rekrytoida oma avustaja, tuo ikäihmisen arkeen pysyvyyttä ja aitoa kohtaamista samalla, kun se antaa omaisille varmuuden siitä, että apu on juuri heidän läheisensä näköistä.

Mikäli ikäihminen olisi muuten sopiva henkilökohtaisen avun työnantajamalliin, mutta henkilön oma kyvykyys toimia teknisesti työnantajana on alhainen, voi mallia hallinnoida sijaistyönantaja. Sellainen voi olla esimerkiksi oma lapsi tai muu ikäihmisen valtuuttama läheinen. Malli on myös oivallinen tilanteisiin, jossa ikäihmiset asuvat etäällä omaisistaan eri paikkakunnalla. Siinä missä aikuinen lapsi voi asua kaupungin taajamassa ja omainen kaukana maakunnassa, on mallin avulla mahdollista saada omaiselle avuksi ihminen, jonka kanssa voidaan vaihtaa kuulumisia ikäihmisen tilanteesta ja suunnitella yhdessä joustavasti ikäihmisen tarvitsemää apua arjessa.

Lakkapää Viivi
Oima oy